

Op hulle stukke.

Jeanette Ferreira, samesteller. Kaapstad: Human & Rousseau. 2005. 127 pp. ISBN 0-789-14565-X.

Die kortverhaal is die genre van ons tyd, sê Abraham de Vries in 'n onderhoud met Iris Bester (*RSG Spektrum*, 23 November 2005); dit bring ons vanaf globaliserende invloede weer in aanraking met en gee ons 'n blik op die lokale.

Twee-en-twintig skrywers se werk word in hierdie bundel byeengebring, met roman-skrywers soos Chris Barnard, Jan van Tonder en Erika Murray-Theron ook verteenwoordig. Die temas en aanslag van die onderskeie verhale verskil uiteraard.

Die verhale in hierdie bundel het almal 'n humoristiese aanslag (soos Elias Nel se "Wat 'n valk van vlie af moet leer") en word meestal vanuit die eerste persoonsperspektief weergegee.

Met die openingsverhaal, "'n Anderse Kersfees", voltooi Johan Bakkes 'n siklus van die eerste Kersfees wat hy onthou, toe sy kleinboet "deur die stoepruit" geloop het, deur drie andersoortige en eiesoortige Kersfese, tot waar sy seun ook later op Kersfees "deur die stoepruit" loop. So 'n openingsverhaal, veral waar die samesteller geen voorwoord met verduideliking of bespreking verskaf nie, word maklik as "credo" gelees soos in 'n digbundel; hierdeur word die verwagting geskep dat die verhale wat volg, dalk ook 'n tradisionele, "well-made" storielyn sal hê, siklies van aard sal wees, of dalk soortgelyke motiewe sal vertoon. Die res van die verhale is egter lukraak saamgestel, met humor as enigste merkbare verband tussen almal.

Pieter Pieterse se bydrae beloop vier verhale, met drie bydraes wat anekdoties is oor sy en die "Ingelsman", sy vrou, se verblyf in Caprivi. Die eerste, "'n Ding wat in die bloed loop", gaan egter oor die weë van die liefde en Koen wie se "bloeddruk op die verkeerde

plek was" (totdat hy bloeddrukpille begin neem het) wat veroorsaak het dat hy vyf keer geskei is en nou terughunker na sy eerste geliefde wat nooit getrou het nie en wie se sakdoek hy steeds by hom het. Hy sal nog "vir so 'n klein rukkie ophou met die pille en haar sakdoekie vir haar gaan wegbring". Die litotes moet self deur die leser aangevul word.

Die liefde, belusting en huwelik word in 'n groot aantal van die bydraes aangespreek. "'n Man móét soms sy plek ken" (Jaco Kirsten) begin soos volg: "My jongste broer gaan trou. Arme kêrel". Hierna word uitgebrei op die "vroue wat die ding" kaap, en sluit af met "dit is immers die bruid se dag". Bertrand Retief vertel in "A great-a pleasure" van 'n ondervinding in Italië waar die spreker taalprobleme ondervind wanneer 'n trein in Rome gehaal moet word. 'n Aantreklike vrou, "Gina Lollobrigida" se "suster" probeer hom help. Wanneer 'n "Mister American Express" tot sy hulp kom, vind hy uit: "She's trying to pick-a you up-a".

In "Chantal" (Erika Murray-Theron) wil 'n vrou haar huwelikslewe opkikker, maar beleef 'n anti-klimaks; "Die ding met Eva" (Chris Barnard) vertel van "Die ding tussen mans en vrouens – dis die ding wat die wêreld laat draai" en hoe twee mense mekaar vind in 'n plattelandse hotel se dameskroeg.

Erika de Beer se verhaal begin: "Dit was 'n tuintroue. 'n vierdubbele een" en handel oor blonde Barbiepoppe en Ken, die "macho-man met 'n blokkiesmaag en plastiekkuiw" wat die spreker verruil ten gunste van 'n Cindy-pop, 'n brunet. "Oom Blink Lewies se bus" (Chris Barnard) vertel van 'n rammelkasbus waarin seuns en dogters onaantasbaar op verskillende bankies moes sit en wat 'n "soort arena geword het waarin die lewe hom uitwoed" terwyl Oom Lewies agter die stuur met homself gesels het. Tussen seuns en tussen meisies onderling is daar lekker baklei, "maar die meeste van die gevegte het om die liefde gewentel". 'n Stukkie nostalgie word hieraan

toegevoeg; die bus is tot niet; die spreker weet nie wat in later jare van die kinders in die bus geword het nie en hy wonder “of bloed net so wegroes soos die sink waarop dit geval het” terwyl die skoolkinders “die lewe tege- moet gery het”.

In P. G. du Plessis se “Konstruktiewe lyding”, “met ’n lang y”, is die karakters reeds voluit binne in die lewe en Eddie, die hoofkarakter in hierdie verhaal, praat daarvan dat ’n mens, ’n mán, “moet kan ly as jy wil vry en jy moet kan ly as jy wil kry”. Dit word uitgebeeld deur Eddie wanneer die groep vriende een aand na ’n balletuitvoering gaan en Eddie trane laat vloei oor die skoonheid van die balletuitvoering, wat tot ’n goeie nag met sy vrou sal lei (“met ’n “kort ei””).

Dana Snyman se verhaal, “Krêp-de-tjaain”, belig die verskil tussen die hedendaagse jeug wat sonder kwelling oor ander se mening kondome openlik kan aankoop en die hunkering van ’n ouer persoon oor die onskuld wat was.

Die gepaste naam, Ragel, word gegee aan Jan van Tonder se verhaal oor die eponieme mooi vrou wat motors in die straat laat bots as sy gras sny, en dan na die verteller – wie se motor die enigste is wat in die straat parkeer is – kom vir raad oor haar man “skoons seksbehep” geword het. Dit blyk egter dat haar man nie oor háár seksbehep is nie. Wanneer Ragel uitloop, hoor hy die slag van ’n botsing. In hierdie verhaal kan die botsings gesien word nie net as fisiese motors wat teen ander vasry nie, maar as mans se “seksbeheptheid” oor Ragel. Ook Jan Taljaard se verhaal, “Literêre stof wat kan dans”, vertel van “Brandewyn, Coke en (’n meisie met die naam van) Doughnut” – die verband moet die leser maar self aflei.

Rachelle Greeff vertel van Catherina Uistings, “’n vrou met ’n volronde libido”, wat vier mans aan die dood moes afstaan voordat sy uit die hand van Simon van der Stel haar eie plaas gekry het waar sy nie net sonder

saal perdgery het nie, maar ook wydsbeen. Die titel van hierdie bydrae is veelseggend: “’n Wydsbeenbruid”.

Jan van Tonder se “Die hardloper” is ’n maratonatleet wat ’n treinkompartement deel met twee ouer mans. Hy vertel die hele tyd vir hulle feite oor hardlopery en die voorbereiding en stysellading, wat uiteindelik ’n stuitige stertjie kry in die verhaal. Die twee ouer mans sukkel om weg te kom van die gedurige gedweep oor dié sportsoort, maar is nie juis suksesvol in hulle pogings nie. Toe die jongman die aand reeds slaap, maak die ouer man hom wakker om uit te vra oor sy vriendin, wat ook ’n drawwer blyk te wees. “Wanneer julle alleen is, net jy en sy, en sy lyk soos sy op die foto lyk (“Cameron Diaz-gesig, Nicole Kidman-lyf”), en julle lees nie sportboeke nie en julle praat nie oor hardloop nie en jy steek ’n paar kerse op, wat doen julle dan?”

“Dan sit ek spaghetti op die tafel en ons carbo-build, oom”, antwoord die jongeling.

Die spreker in hierdie verhaal dink in die nag weer aan sy wens dat die besprekingskantoor ’n fout moet begaan en hom in ’n kompartement met ’n mooi jong meisie in-deel – nadat hy “borde en borde pasta” geëet het. Hy is seker die gelukkie sal “Nee, oom” sê. “En dan sit jy nag lank met ’n onnodig styf gestyselde lyf.”

Hierby aansluitend ten opsigte van die “maraton”, is Jeanne Goosen se “Comrades” waar die spreker, as pasiënt in ’n kliniek vir depressie lyers, gedwing word om aan ’n landloopitem deel te neem en sukses behaal.

Van die ander vertelling wat nie met “libido” te doen het nie, het te doen met reis. In “Die pous se broer” (Johan Vosloo), een van die min verhale waarin geen “ek” as spreker optree nie, kry ons die storie van “Koos van der Merwe” (hoe dan anders?) wat sy tent tydens sy swerftog deur Europa onder andere in die plein van die Vatikaanstad opgeslaan het; hoe die pous hom uiteindelik “ge-

seën” het met op-af en daarna ’n dwars armswaai, wat in werklik die teenoorgestelde van ’n seënwenning was. Jaco Kirsten skets in “Hei, en toe stop die bont Peugeot ...” ’n studente-ryloper wat deur drie beskonke mans in ’n Peugeot opgelaai word en die gevolge van dié rit; “Kaptein Duiwel” deur Dana Snyman vertel eweneens van ’n beskonke bestuurder wat ’n motor met insittendes op onbeheersde sleeptou neem deur die Noord-Kaap, terwyl Hennie Aucamp dit het oor ’n stedelike rit in ’n “Rikki, rikki”.

Willie Burger se verhale gee die huislike “lokale realisme” weer, soos ook Rachele Greeff wat ’n Europese idioom op sy rug laat draai in “Jy lieg soos ’n dief ... of ’n vrou”; in “Waar kom ’n skrywer aan sy stories” gee Abraham de Vries ’n sprekende antwoord op dié vraag; en Gielie de Kock vertel van ’n waarnemende redakteur van ’n plattelandse koerant wat sy rieme van eiewaan styfloop.

’n Heel kontemporêre en impakryke verhaal is Jeanne Goosen se “Kolskoot”, wat nie “twak aanjaag” nie, maar ons huidige bestaan belig deur die verhalende dog humoristiese redenasie waarom ’n vrou ’n vuurwapen benodig.

As toegif tot die debat oor veeltaligheid en multikulturele verskeidenheid in hierdie versameling is Peter Snyders se “Namakwaland het sy sterretjies”. Hier word goediglik gespot met mense wat aanstoot neem omdat hulle nie tydens ’n reis deur die blommewêreld begrip het vir streeksidome en -uitdrukkings nie.

Ferreira se versameling vorm geen duidelike tematiese eenheid nie, maar belig tog die “lokale”. Die rede waarom hierdie spesifieke verhale saamgebundel is, of die volgorde – nóg alfabeties volgens skrywer of titel, nóg volgens tema of inhoud – word nie verduidelik of verklaar nie. Die leser word dus midde in die tekste gelaat sonder riglyne en moet lees vir genot of verkenning en self ondersoek na betekenis.

Alhoewel diep gesprekke moontlik gevoer kan word oor die aard van verhale en vertellings, die styl en motiewe, is hierdie versamelbundel uiteindelik ’n lekkerleeservaring.

Salomi Louw

Universiteit van Limpopo, Sovenga

Akwarius.

Piet van Rooyen. Kaapstad: Tafelberg. 2005. 240pp. ISBN 0-624-04273-1.

’n Intrigerende toevalligheid, of so lyk dit al tans, is die publikasie in 2005 van twee Afrikaanse romans wat hulle in die Oekraïne, ’n voormalige deelstaat van die Russiese Federasie, afspeel. Bowendien word al twee werke as spanningsverhale aangekondig. Volgens die omslag is Pieter Stoffberg se *In die lig van vuur* “’n aksiebelaaië roman” en Piet van Rooyen se *Akwarius* “een van die verrassendste en spannendste romans van die afgelopen tyd”. Afgesien van hul situering in dieselfde land het die romans egter min gemeenskapliks. *In die lig van vuur* is gesitueer in Kiëf en handel oor Igor Ponomarenko, ’n biskop van die ortodokse kerk en Olja, ’n baie aantreklike weeskind met ’n Tjernobil verlede.

Piet van Rooyen se roman het die hawe Sewastopol op die Krimse skiereiland as wegspringplek. Die hoofkarakters is Anton Dreyer en Sasja Katsadse, ’n pragtige rooikopmeisie. Anton het van die Organisasie die opdrag gekry om met die hulp van Sasja, die dolfyne wat deur die Russe vir oorlogsdoeleindes opgelei is te deprogrammeer sodat hulle weer vrygelaat kan word. Daar kom egter ’n kinkel in die kabel wanneer Edelweiss, die afrigter van die oorlogsdolfyne, uitvind wat die opdrag van Anton is. Hy verdwyn met die vier beste dolfyne. Daarna begin ’n soektog oor die lengte en breedte van Europa en selfs